

Stichting

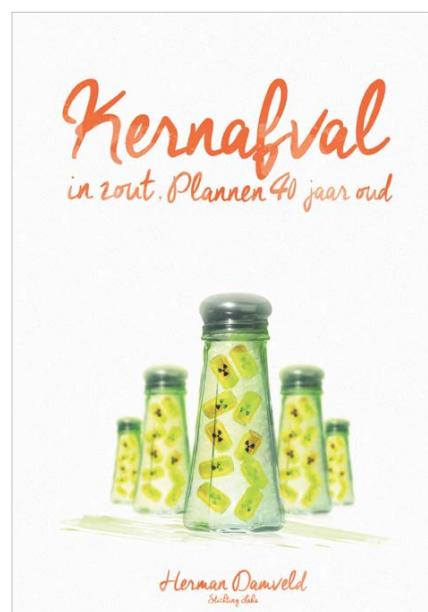
LAKA

Analyseert, informeert en activeert

Deel 4 van 12 bijlagen bij:

Kernafval in zout. Plannen 40 jaar oud
Herman Damveld, Stichting Laka, juni 2016
Verkrijgbaar via Stichting Laka: info@laka.org

Bijlagen beschikbaar op: www.radioactiefafval.nl

1977-1980: Breed verzet met sterke argumenten

Herman Damveld, mei 2016

In de periode 1977-1979 wordt het verzet tegen de proefboringen steeds breder. "Er zijn vele redenen om aan te nemen dat de betreffende proefboringen de bedoeling hebben om de meest geschikte opbergplaats te vinden. De vraag of het opslaan van radioactief afval in zoutkoepels verantwoord is, staat in feite niet meer ter discussie", concludeert de CDA-Statenvr fractie Groningen, en wijst de opslag daarom af¹. Deze visie wordt breed gedragen. De Tweede Kamer wijst de proefboringen af op 28 november 1978 én nogmaals op 27 maart 1980.

Boortorenbezetting

De NAM voert boringen uit naar gas en olie, maar komt op die manier soms door of langs zoutkoepels. Begin december 1976 zet de NAM een boortoren neer bij Warffum. De bevolking vraagt zich af waar die boortoren voor dient. Als de boortoren opeens wordt afgebroken en binnen een week op een andere plek wordt opgebouwd, komen er vragen over een mogelijk verband met de zoutkoepel te Pieterburen. De NAM geeft daar in de ogen van actiegroepen geen bevredigend antwoord op. Daarop wordt de boortoren begin 1977 bezet. Deze bezetting krijgt landelijk veel aandacht.²

Mislukt overleg regering en provincies

Op 3 februari 1977 stuurt Lubbers (acht maanden na zijn eerste brief aan de provinciebesturen) mede namens Vorrink voor de eerste maal een brief over voorgenomen opslag van kernafval en proefboringen naar de besturen van de zes betrokken gemeenten.³ Lubbers schrijft het te betreuren dat de provinciale besturen van Groningen en Drenthe de gemeenten niet op de hoogte hebben gesteld van een en ander, zoals hij had verwacht. De provinciale besturen krijgen de zwarte piet dus toespeeld. Verder schrijft hij: "De tot nu toe aangevoerde argumenten en bezwaren tegen het uitvoeren van de proefboringen kunnen geen aanleiding geven om op het overheidsbeleid terug te komen." Lubbers en Vorrink willen komen praten op 31 maart 1977, om de "misverstanden uit de weg te ruimen".

De reacties in bijvoorbeeld Gasselte zijn fel. In Gasselte typeert een PvdA-raadslid Lubbers als een "akelige doordrammer", die goede argumenten zonder meer van tafel veegt. "Wij", verklaart het getergde raadslid, "doen hetzelfde met zijn argumenten".⁴

Voor GS van Groningen is de toonzetting van de brief van Vorrink en Lubbers aanleiding om niet

bij het geplande gesprek aanwezig te zijn. Ondanks verzet van de Atoom Alarmgroepen, die hebben opgeroepen het gesprek te boycotten, zijn de zes opslaggemeenten en het provinciaal bestuur van Drenthe wel aanwezig bij het gesprek dat op het provinciehuis in Assen wordt gehouden.

Burgemeester Reinders van Gasselte vindt dat de regering vraagt om harde confrontaties. De informatieverstrekking van de kant van de regering is zo verwarrend dat, wanneer dit zo doorgaat, men niet om Brokdorf-achtige toestanden heen komt, aldus Reinders. (In Brokdorf had de Duitse overheid eerder met grof geweld een anti-kernenergie demonstratie laten uiteenslaan: Brokdorf als 'symbool van de atoomstaat'). Burgemeester Kolthof van Borger stelt tijdens het gesprek op het Asser provinciehuis, dat minister Lubbers van Economische Zaken de argumenten van de gemeenten zonder enige tegen-argumentatie naast zich neerlegt. Daar komt bij, aldus Kolthof, dat sommige rapporten de lokale overheid via de actiegroepen, en niet via overheidskanalen bereiken. Kortom, tijdens dit overleg blijkt duidelijk hoe verstoord de verhoudingen zijn tussen de regering en de regionale en lokale vertegenwoordigers.

RGD wil opslag

De Rijks Geologische Dienst (RGD) stelt in december 1976 een rapport op, in het kader van het Milieuprogramma van de Europese Gemeenschap⁵. Het rapport wordt in maart 1977 door de Noordelijke Atoom Alarmgroepen openbaar gemaakt.

Het rapport is zeer belangrijk voor de tegenstanders van opslag van kernafval in zoutkoepels. Het rapport laat namelijk zien hoe de regeringsadviseurs denken over het doel van het onderzoek in de zoutkoepels.

Een bijzondere rol gaat de volgende passage uit het RGD-rapport spelen: "Feasibility study and general hazard analysis with the aim to obtain public and governmental acceptance".⁶ De vertaling van deze zinsnede luidt: een "geschiktheidsstudie en een algemene risicoanalyse met als doel aanvaarding door de bevolking en de regering".

Kortom, zo luidt de conclusie van de Atoomalarmgroepen, het gaat bij het geplande onderzoek helemaal niet om het verkrijgen van objectieve gegevens. Blijkbaar heeft men al tot opslag besloten en moeten de proefboringen het geheel een schijn van wetenschappelijke objectiviteit geven.

De geciteerde passage van de regeringsadviseurs heeft bijzonder veel kwaad bloed gezet en sterk polariserend gewerkt. Sindsdien ontmoet vrijwel geen enkele uitlating van de regeringsinstanties nog enig geloof bij een steeds groter deel van de bevolking in Groningen en Drenthe. De actievoerders laten vanzelfsprekend niet na de inhoud van het gewraakte rapport breed uit te meten. Vanaf dat moment opereren de noordoostelijke actiegroepen onder de leuze: 'Proefboren is opslagbegin'.

De ministers Lubbers en Vorrink gaan echter geheel aan de verontrusting voorbij. Ze blijven star vasthouden aan de plannen voor de proefboringen, zo blijkt uit antwoorden op Kamervragen van 1 augustus 1977, waarmee ze overigens tevens het RGD-rapport openbaar maken⁷.

ICK-RAS: opslag vanaf het jaar 2000

De Interdepartementale Commissie voor Kernenergie (ICK) en haar subcommissie Radioactieve Afvalstoffen (RAS) stroomlijnen het regeringsstandpunt over de opslag van radioactief afval in de jaren zeventig. In een tweetal rapporten neergelegde, zogeheten 'criteria voor opslag van atoomafval in zout' worden keer op keer door de tegenstanders van opslag van kernafval aangevochten. In die zin beheersen deze commissies de discussie over opslag van kernafval tot aan 1981.

Een ICK-subcommissie Radio Actieve Afvalstoffen (RAS) heeft een tussenrapport gemaakt⁸, dat op 21 februari 1978 door de Atoom Alarmgroepen openbaar gemaakt wordt. Het rapport is in feite een pleidooi voor het opgeven van alle verzet tegen proefboringen.

Volgens deze commissie kan er ook zonder vertraging "eerst tegen 2000" sprake kunnen zijn van

"een geregeld bedrijf", van de opslag in een mijn in een zoutkoepel. "Hieruit volgt dat ook zonder verdere vertraging in het onderzoek een ernstige situatie dreigt te ontstaan. Elke nieuwe optredende vertraging verergert deze situatie", schrijft de ICK-RAS.

De ICK-RAS heeft verschillende werkgroepen. Werkgroep A houdt zich bezig met financiële, juridische en organisatorische zaken.

Werkgroep B verzamelt gegevens over het zout.

Werkgroep C bestudeert hoe een mijn in het zout moet worden aangelegd.

Werkgroep D voert de risicoanalyses uit.

Werkgroep E, die begin 1977 wordt ingesteld, gaat na hoe het afval bovengronds zal moeten worden opgeslagen zolang er geen ondergrondse mijn of stortholte beschikbaar is.

De eerste onderzoeksfase moet volgens ICK-RAS bestaan uit geologisch en geohydrologisch onderzoek in de omgeving van de vijf uitgekozen zoutkoepels. De volgende fase bestaat uit proefboringen in het zout zelf. Met uitvoering van de tweede fase hoeft men niet te wachten tot het moment, waarop de eerste fase is afgerond. Met behulp van deze proefboringen (de regering heeft het over twee diepe proefboringen per zoutkoepel) zal kunnen worden vastgesteld, of de zoutkoepels voldoen aan de voorwaarden die de overheid stelt aan het opbergen van radioactief afval.

Pas in 1975 wordt het sterk radioactieve en langdurig gevaarlijke KSA, afkomstig uit buitenlandse opwerkingsfabrieken, concreet bij de opbergplannen betrokken. Dit houdt in dat het opbergconcept ingrijpend moet worden aangepast. In plaats van een - relatief - eenvoudige stortholte in het zout wordt nu het concept van een opslagmijn gepresenteerd.

Inhoudelijk gezien levert het rapport qua argumentatie geen nieuwe gezichtspunten op. Het tussenrapport meldt over de zoutkoepels dat de "geologische gegevens nog niet volledig zijn".

Gedetailleerde kennis over de inwendige structuur van de zoutkoepels ontbreekt. Dat soort kennis kan alleen door proefboringen en "onderzoek van de door die proefboringen verkregen boorkernen worden verworven".

Een bepaalde rangorde in "geschiktheid" van de vijf zoutkoepels in Groningen en Drenthe is nog niet vastgesteld, hoewel de zoutkoepels Gasselte en Schoonlo "wat beter geschikt" lijken dan de overige drie "die onderling gelijkwaardig moeten worden geacht".

"Per zoutformatie" zijn voor een "geologische en hydrologische verkenning van de ondiepe ondergrond ten hoogste zes boringen nodig", melden de onderzoekers in het tussenrapport. In een volgende, tweede fase zal het steenzout zelf worden aangeboord en onderzocht.⁹

Op het punt van de diepe proefboringen in het zout heerst op dat moment klaarblijkelijk enige verwarring. Volgens antwoorden van de regering op Kamervragen uit eind 1976 zijn drie diepe boringen nodig.¹⁰ Antwoorden op Kamervragen uit maart 1977 reduceren dit aantal tot twee diepe boringen, tot een maximale diepte van 1000 meter.¹¹ Het aanleggen van een opbergmijn vinden de regeringsdeskundigen tot een diepte van maximaal 1000 meter aanvaardbaar. Dieper opbergen van radioactief afval zou kunnen leiden tot een te hoge temperatuur en vervolgens tot zoutvloeiing. Voor het opbergen van Nederlands KSA is een mijn nodig, aldus het ICK-tussenrapport.¹²

1978: het tussenrapport van RAS-werkgroep C

Meer duidelijkheid over het tijdschema van opslag geven tussenrapportages uit 1978. In dat jaar publiceert werkgroep C van de ICK-subcommissie RAS haar rapport. Uit het rapport blijkt dat de twee eerder genoemde diepe boringen in het zout zodanig zullen worden uitgevoerd dat deze samenvallen met geplande mijnschachten. Het mijnconcept verdient in de ogen van deze ICK-werkgroep de voorkeur boven andere oplossingen zoals een opbergholte.¹³

In datzelfde jaar wordt door werkgroep A van de RAS (de planningscommissie) duidelijk gemaakt dat de aanleg van een opbergmijn niet of nauwelijks langer zal duren dan het realiseren van het

zogeheten stortholte-concept.

Het eerste jaar, zo schrijven de regeringsadviseurs in 1978, zal worden benut om de grondeigenaren (boeren) toestemming te vragen voor de uitvoering van het geohydrologisch onderzoek (onderzoek naar grondwaterstromingen en de gesteldheid van de ondiepe ondergrond). Het tweede jaar wordt gewerkt aan het verkrijgen van toestemming voor uitvoering van de tweehonderd meter diepe proefboringen.¹⁴ In het derde jaar worden de proefboringen daadwerkelijk uitgevoerd en de verkregen gegevens bestudeerd. Het vierde jaar wordt gereserveerd voor nieuwe proefboringen wanneer de deskundigen in dienst van de overheid dat nodig vinden.

Een samenvattend rapport zal worden uitgebracht. In het vijfde jaar tenslotte worden de boorgaten gedicht en de boorlocaties opgeruimd: de terreinen zullen weer in de oorspronkelijke staat worden gebracht.

Splijting in het overheidskamp.

In het tussenrapport van RAS-werkgroep C weergegeven en door alle overheidsadviseurs ondertekende opvattingen leveren stof voor een geruchtmakende interpretatie.¹⁵ Het tussenrapport bevat namelijk twee visies. In de ene visie is het opbergen van - met name - kernsplijtingsafval (KSA) in zoutkoepels een rekenkundig verregaand beheersbaar proces.

De tweede, voorzichtiger en daarmee geruchtmakende visie maakt onderscheid tussen een grootschalige en kleinschalige problematiek. Deze zienswijze komt erop neer dat men er niet van overtuigd is dat bijvoorbeeld warmte-uitzetting van het zoutgesteente, gesteentespanning en mogelijke scheurvorming in het gesteente naast het zout, geheel beheersbaar zijn. Daarom kan men nu niet beoordelen of opslag van kernafval verantwoord mogelijk is.

De te volgen weg is volgens deze visie:

1. Aanleg van een complete mijn om het zogeheten 'droge gedrag' van het zout te bestuderen.
2. Na gebleken geschiktheid van de zoutkoepel voor aanleg van een mijn experimenteren met namaak-afval en, later, echt afval. Zo kunnen de rekenmodellen voor kleinschalige belasting worden getoetst.
3. Vervolgens behoort dan grootschalige belasting van de zoutkoepel met kernafval tot de mogelijkheden.
4. Pas na deze veel voorzichtiger benadering komt de risicoanalyse. In zo'n analyse kunnen alle gegevens in hun onderlinge samenhang worden bekeken. Dit gaat veel tijd kosten. Minstens tien jaar en misschien wel twintig of meer. Dit botst met de opvatting van de ICK, die vijf jaar onderzoek wil.

Deze splitsing in het overheidskamp komt uitgebreid aan de orde in de media. Hamstra, voorzitter van werkgroep C is het met name oneens met Hoefnagels, destijds werkzaam bij het Staatstoezicht op de mijnen en voorzitter van Werkgroep C.

De overheid denkt het meningsverschil op te lossen door Hoefnagels een spreekverbod op te leggen. Maar dat maakt het voor de media alleen nog maar interessanter om erover te berichten.

Juli 1978: Versnelde proefboringen

Gijs van Aardenne is inmiddels Ruud Lubbers als minister van Economische Zaken opgevolgd, na de val van het kabinet Den Uyl en de formatie van het CDA-VVD-kabinet Van Agt-Wiegel. De regeringsverklaring van dit nieuwe kabinet koppelt formeel de voorgenomen bouw van kerncentrales aan een oplossing voor het afvalprobleem: eerst moet een oplossing voor het afvalprobleem worden gevonden, pas dan kunnen nieuwe kerncentrales worden gebouwd. Dit politieke uitgangspunt is een direct gevolg van het maatschappelijk verzet tegen de opslag van kernafval in zout.

Van Aardenne kondigt in een brief van 17 juli 1978 aan de Tweede Kamer een "maatschappelijke

discussie over de toepassing van de kernenergie voor de elektriciteitsopwekking" aan.¹⁶

In de brief aan de Kamer meldt de bewindsman dat het kabinet al heeft ingestemd met de Brede Maatschappelijke Discussie (BMD). Adder onder het gras: de wens van Aardenne om de proefboringen versneld uit te voeren om de resultaten van het onderzoek bij de geplande afsluiting van de BMD in 1981 mee te kunnen nemen.

Van Aardenne schrijft: "De regering is derhalve van mening dat het onderzoek versneld zal moeten worden uitgevoerd". Hij heeft de Rijks Geologische Dienst (RGD) en het Rijksinstituut voor de Drinkwatervoorziening "verzocht tot deze versnelde uitvoering over te gaan".

Bovendien doet de regering een beroep op lokale, regionale en provinciale besturen om "thans medewerking te verlenen om het onderzoek mogelijk te maken".

De proefboringen kunnen alleen tijdig afgerond worden - zo blijkt uit het tijdsschema- als geen bezwaren tegen de vergunningen worden aangetekend. De regering vraagt de bevolking van Groningen en Drenthe dus in feite om af te zien van democratische rechten als inspraak. Vanwege de maatschappelijke discussie vraagt de regering aan de mensen in het Noorden om hun mond te houden.

Herfst 1978: de Atoom Alarmgroepen

De Atoom Alarmgroepen antwoorden herfst 1978 met het zogeheten Van Aardenne-offensief. De samenwerkende actiegroepen beginnen samen met de Duitse collega's van de Bürgerinitiative tegen Atomanlagen met de organisatie van een grote demonstratie. Deze demonstratie, aldus de Atoom Alarmgroepen, is de "laatste vreedzame demonstratie tegen proefboringen en de dumping van atoomafval".¹⁷ De demonstratie is gepland op 2 juni 1979 in Gasselte. Pamfletten verschijnen onder de kop: "Wij willen geen proefboringen, nu niet en nooit niet".

Ondertussen worden in het zoutkoepelgebied nog steeds nieuwe actiekernen opgericht. Tijdens de organisatie van de demonstratie wordt duidelijk hoe breed het volksverzet tegen de proefboringen is. De demonstratie en de andere activiteiten van de Atoom Alarmgroepen worden gedragen door het overgrote deel van de noordelijke bevolking en alle politieke partijen.

Het organiseren van de demonstratie wordt gecoördineerd door het Comité Atoomalarm, opgericht in januari 1979. Dit comité organiseert eveneens een uitgebreide voorlichtingscampagne.

November 1978: Tweede Kamer tegen proefboringen

Pas in de herfst 1978 debatteert de Tweede Kamer over de brief van Van Aardenne^{18 19}. Dit is het eerste kamerdebat over de proefboringen sinds het sturen van de brief aan GS van Groningen en Drenthe, ruim twee jaar daarvoor. Een CDA-motie wordt op 28 november 1978 aangenomen, waarin staat dat de proefboringen voorlopig worden opgeschort.²⁰ De Tweede Kamer volgt deels de standpunten, die binnen de Atoomalarmgroepen en de lokale en provinciale besturen zijn geformuleerd. Een van de voorwaarden van het kamerbesluit is deelname van de regionale besturen aan de discussie.²¹ Verder vraagt de motie om "duidelijkheid (...) over de opzet van de experimenten en de criteria waaraan de resultaten zullen worden getoetst".

Met andere woorden: naast garantie van deelname van de regionale besturen wil de Kamer heldere criteria waaraan zoutkoepels moeten voldoen voor opslag van radioactief afval. Ook eist de Kamer volledige duidelijkheid over de opzet van het totale onderzoek.

De CDA-motie betekent dat de in het Noorden gewraakte proefboringen in ieder geval voorlopig van de baan zijn.

December 1978: Opinie-onderzoek toont draagvlak

Het Nieuwsblad van het Noorden laat een opinie-onderzoek uitvoeren, dat op 20 december wordt gepubliceerd. Het Bureau Opinie Onderzoek Lagendijk voert het onderzoek uit onder de Drentse en Groninger bevolking.²² Centraal staat de vraag 'hoe de bevolking denkt over proefboren en de opslag van radioactief afval in de regio'. Van de Groningers en Drenthen is een kleine zestig procent tegen. Een kleine veertig procent blijkt voorstander.

Deze verhouding maakt ook in Den Haag een einde aan de mythe dat de tegenstand slechts van een kleine groep actievoerders afkomstig is.

Het klapstuk van de Nieuwsblad-enquête: 49 procent van de noordelijke bevolking is bereid tot acties om de proefboringen tegen te houden. Vijf procent van de bevolking verklaart zich zo nodig bereid tot harde acties als bezettingen en het blokkeren van wegen. De overheid moet dus rekenen op massaal verzet wanneer zij proefboringen wil doorzetten, zo valt uit de Nieuwsblad-publicatie af te leiden.

Het ICK-rapport uit 1979

De overheid en haar adviseurs blijven hun eigen weg gaan. Op 29 mei 1979 verschijnt een nieuwe studie over het opbergen van atoomafval in zoutkoepels, opnieuw van de hand van de Interdepartementale Commissie voor Kernenergie (ICK)²³. Het moment van verschijning lijkt niet toevallig gekozen: enkele dagen voor een door de AAP-groepen in Groningen en Drenthe georganiseerde grote demonstratie in Gasselte op 2 juni ziet de ICK-nota het licht. Deze studie bevat de door de Kamer in 1978 gevraagde verduidelijking van de ICK-criteria uit 1975.

De verwachting is overigens dat er een studie van de subcommissie Radioactieve Afvalstoffen (RAS) zal verschijnen. Dat rapport is eerder door de regering aangekondigd. De subcommissie RAS heeft na haar rapport uit 1977 niets meer op papier gezet als gevolg van hier eerder gesignaleerde meningsverschillen over de opslag van kernafval tussen leden van deze subcommissie onderling.²⁴ De enige manier om deze meningsverschillen op te lossen is de commissie RAS op dood spoor te zetten.

Het ICK-rapport uit 1979 bevat (opnieuw) de conclusie dat opbergen van radioactief afval in zout verantwoord is. Ook worden andere opslagmogelijkheden genoemd. Bijvoorbeeld in een zoutkoepel onder de Noordzee of op de bodem van de oceaan.

Het ICK-rapport verschijnt dus aan de vooravond van de grote anti-kernafvaldemonstratie op 2 juni 1979 in Gasselte, waaraan ongeveer 25.000 mensen meedoen.

ICK onder kritiek

Het weerwoord van de noordoostelijke Atoom Alarmgroepen op de ICK-studie van 29 mei 1979, uiteindelijk onderschreven door de hele landelijke milieubeweging, wijst de voorgenomen proefboringen ruim beargumenteerd af. Met proefboringen krijg je niet de gegevens die nodig zijn, schrijven de noordoostelijke Atoomalarmgroepen in het rapport 'Kernafval te land, ter zee of nergens'.

Proefboren in een koepel onder de Noordzee wordt 'onverantwoord' genoemd. Er bestaat geen oplossing voor het atoomafvalprobleem. Er moet dus voor worden gezorgd dat er geen atoomafvalprobleem ontstaat. Dit weerwoord is (mede) opgesteld omdat de Vaste Kamercommissie voor de Kernenergie om reacties op de ICK-studie uit 1979 vraagt.

Volgens de ICK duurt het in het ongunstigste geval 250 duizend jaar voordat het atoomafval aan de oppervlakte komt. Het vrijkomen van dit atoomafval zal na zo'n lange tijd ongevaarlijk zijn, menen de beleidsondersteunende wetenschappers.²⁵

Tijdens het symposium 'Geologie en radioactief afval', gehouden van 16 tot 18 oktober 1979 in Utrecht is met de risicoanalyse van de ICK de vloer aangeveegd. De geoloog Lister stelt dat men veel te weinig weet van zout. Er is nauwelijks iets bekend van de vervormbaarheid van zout onder invloed van druk, warmte en de aanwezigheid van water. Volgens Lister zijn risicoanalyses voor 500 jaar of langer niet mogelijk op grond van bestaande kennis. De risicoanalyse van de ICK, voornamelijk gebaseerd op een modelmatig samenspel van geologische veronderstellingen of uitgangspunten, berust volgens Lister niet op kennis maar is een 'geloof'. Hoefnagels, een van de ICK-RAS werkgroepvoorzitters (met een duidelijk afwijkende mening) acht op dat moment een risicoanalyse voor een periode van vijftig jaar of meer al niet mogelijk. De Delftse hoogleraar geologie Uytendogaart stelt in 1979 dat niemand op een termijn van 250 duizend jaar ook maar iets kan garanderen.

Het wegwerken van de interne meningsverschillen

Een door minister Van Aardenne in oktober 1978 aangekondigd tussenrapport van de subcommissie ICK-RAS is, we schreven het eerder in dit hoofdstuk, nooit verschenen. Op Kamervragen antwoordt Van Aardenne dat het opstellen van dit interim-rapport aanzienlijk meer tijd kost dan is voorzien.²⁶ Eind november 1979 houdt de Vaste Kamercommissie voor de Kernenergie een besloten hoorzitting naar aanleiding van het ICK-rapport uit 1979. Volgens Leo Jansen (PPR) blijkt tijdens deze zitting dat twee van de vijf werkgroepvoorzitters van ICK-RAS de hoofdconclusies van dit ICK-rapport op wetenschappelijke gronden bestrijden. Verder meent een - niet nader genoemd - werkgroep lid dat met de geologische criteria voor opslag van radioactief afval in zoutkoepels is gesjoemeld.

1980: Tweede Kamer weer tegen proefboringen

Begin 1980 spreekt de vaste kamercommissie voor kernenergie met Van Aardenne over het ICK-rapport uit 1979. Volgens het CDA bestaat nu voldoende duidelijkheid over de criteria, de voorwaarden waaronder radioactief afval in zoutkoepels kan worden opgeslagen. Toch vindt het CDA dat de proefboringen niet bij voorbaat de BMD moeten belasten.²⁷ Het CDA dient nu een motie in waarin de regering wordt gevraagd alle proefboringen tot na de BMD op te schorten, studies naar andere opbergmogelijkheden voor radioactief afval voort te zetten, inclusief bovengrondse opslag, en de Kamer tussentijds over de vorderingen te informeren.²⁸ De CDA-motie wordt op 27 maart 1980 aangenomen, hoewel hij door de regering sterk wordt ontraden.

In de Energienota van 17 juli 1980 stelt minister Van Aardenne dat hij er de voorkeur aan zou hebben gegeven meteen met de proefboringen te beginnen. Desalniettemin legt de regering zich neer bij de CDA-motie.²⁹ In de Energienota wordt op geen enkele wijze ingegaan op de kritiek op de ICK-nota uit 1979.

Het bagatelliseren van kritiek

Op Kamervragen waarom niet wordt ingegaan op de kritiek op het ICK-rapport, antwoordt de regering op 20 juli 1981: "Gesteld kan worden dat verreweg de meeste kritiek op ondergrondse opslag van KSA op te weinig wetenschappelijke argumenten is gebaseerd. In het algemeen heerst in technisch-wetenschappelijke kring de mening dat opslag van KSA, met name in zoutkoepels, op een voor de huidige en toekomstige generaties veilige manier kan geschieden (...)"³⁰ De kritiek die op de ICK-studie is uitgeoefend richt zich vrijwel geheel op détailkwesties en weerlegt niet dat in principe opberging in zoutkoepels mogelijk is".³¹

In het door de regering gegeven antwoord wordt zonder argumentatie gesteld dat de kritiek op te weinig argumenten is gebaseerd en gericht is op details. Dit is echter onjuist. De kritiek richt zich met name op centrale vooronderstellingen: de uitgangspunten van deze ICK-studie. Door geleverde kritiek onbeargumenteed af te doen als te weinig wetenschappelijk zoekt de overheid haar eigen gelijk en probeert zij kritiek te diskwalificeren.

De hierboven gemelde procedure is een schoolvoorbeeld hoe het vanaf 1976 gaat. Voortdurend wordt door de regering gesteld dat argumenten niet kloppen of onwetenschappelijk zijn, zonder te zeggen waarom niet. Over de hele periode is nooit op de tegenargumenten vanuit het Noorden ingegaan.

1981: nieuwe kernafval-commissies

Na afwijzing van de proefboringen kiest de regering voor een gefaseerde, technisch-wetenschappelijke aanpak, een stroomlijning van het officiële 'onderzoek' waarbij de critici uit de werkgroepen van de ICK-RAS niet meer worden gehoord. In 1981 wordt de Commissie Integraal Landelijk Onderzoek Nucleair Afval (ILONA) opgericht, met onder meer de studiecmissies OPLA (Opberging te Land); DORA (diepzee-opberging) en MINSK (tijdelijke opslag). Voor opberging in de diepe ondergrond zijn de werkzaamheden van OPLA van belang. De OPLA-activiteiten komen in een volgend hoofdstuk aan de orde.

-
1. CDA-Statenvr fractie Groningen, "Radio-actief afval onder Groningen!?", 1977.
 2. Mien Tulp, Het verzet tegen de proefboringen in Groningen en Drenthe in de periode 1976-1979, (1986). Doctoraalscriptie in het kader van de subfaculteit Welzijnsvraagstukken, hoofdvak sociologie, Rijksuniversiteit Groningen (RUG), pp. 76, 77 en 96.
 3. Brief van de minister van Economische Zaken aan het College van Gedeputeerde Staten van Groningen, 8 februari 1977. Kenmerk E 377/II/85/EEK 3379.
 4. Mien Tulp, Het verzet tegen de proefboringen in Groningen en Drenthe in de periode 1976-1979, (1986), p.82. Doctoraalscriptie in het kader van de subfaculteit Welzijnsvraagstukken, hoofdvak sociologie Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Inmiddels had de minister van Economische Zaken per brief contact opgenomen met de opslaggemeenten waaronder Gasselte.
 5. RGD, Geological waste disposal program to be carried out in the Netherlands (1976).
 6. RGD, Geological waste disposal program to be carried out in the Netherlands (1976), p.7.
 7. Tweede Kamer, zitting 1977, aanhangsel 228.
 8. ICK-commissie Subcommissie Radioactieve Afvalstoffen (RAS), Eerste interimrapport betreffende de mogelijkheden van opslag van radioactieve afvalstoffen in zoutvoorkomens in Nederland, (1977).
 9. ICK-subcommissie RAS, Eerste interimrapport, (1977), pp. 7,8 en 9.
 10. Vergelijk onder andere: Tweede Kamer, zitting 1977, aanhangsel, 228, pp. 463-466.
 11. Zie noot 10.
 12. ICK-subcommissie RAS, Eerste interimrapport, (1977).
 13. ICK-RAS. Werkgroep C, Tussentijds resumé van bevindingen. (1978), pp. 3 e.v.
 14. ICK-subcommissie RAS, werkgroep C, Tussentijds resumé van bevindingen, (1978).
 15. ICK-subcommissie RAS, werkgroep C, Eerste interimrapport, (1978). H. Damveld, Kernenergie, verlichting of conflict (1984), p. 134. J. Boer e.a., Atoomafval in beweging, (1982), pp. 124, 125.
 16. Tweede Kamer, zitting 1977-1978, verslagen, 15100, 1, pp.1-3.
 17. Vgl. de tekst van de aankondigingspamfletten van de demonstratie in 1979 te Gasselte. Eigen archiefstuk.
 18. Tweede Kamer, zitting 1978-1979, 15100, nr.2, 26 oktober 1979.
 19. Tweede Kamer, Handelingen, 8 november 1978, pp. 1217-1240.
 20. Tweede Kamer, zitting 1978-1979, 15100, nr. 12, aangenomen op 28 november 1978.
 21. Tweede Kamer, zitting 1978-1979, 15100, nrs. 10 en 12. Dit stuk bevat eveneens de tekst van de CDA-motie van Houwelingen en Lansink.
 22. Lagendijk Opinieonderzoek, Publieksmeningen over proefboringen naar opslagmogelijkheden kernafval. Verslag van een enquête in Groningen en Drenthe, (december 1978).
 23. Interdepartementale Commissie voor de Kernenergie, "Rapport over de mogelijkheden van opslag van radioactieve afvalstoffen in zoutvoorkomens in Nederland", 29 mei 1979; bijlage bij brief van EZ, kenmerk 379/II/388/EEK.
 24. Erik van der Hoeven, Economische zaken heeft de oplossing die de deskundigen niet vonden. In: Casper Schuurring (red.), het jaar van Harrisburg (1980).
 25. Kernenergie, de plutonumekonomie, afvaldumping en verrijking in Almelo. Ekologie, april 1982. Strohalmtijdschrift over milieu en maatschappij, p.6.
 26. Tweede Kamer, zitting 1978-1979, 15100, nr. 20.
 27. Verslag van de openbare vergadering van de Tweede Kamercommissie voor de Kernenergie op 25 februari 1980, pp. 1104, 1111 en 1138.
 28. Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15100, nr. 24.
 29. Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15802, nrs. 11-12, p.160.
 30. Tweede Kamer, zitting 1980-1981, 15802, nr. 28, p.17.
 31. Tweede Kamer, zitting 1981-1982, nr. 38, p.45, 20 juli 1981.